

În așteptarea recunoașterii

Până la volumul *În căutarea fricii*, Daniel Murărița a mai publicat câteva cărți de poezie pe care le-a semnat cu pseudonimul Dan Tristan (între acestea se află și placheta *Umblet*, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2007).

Textele din *În căutarea fricii*, pe care le-am citit înainte de publicarea acestei cărți (la Editura „Timpul” din Iași, 2012), m-au convins, repede, că Daniel Murărița este posesorul unui discurs poetic original și foarte interesant. Aleg, la întâmplare, două poezii mai scurte, spre a ilustra modernitatea și valoarea acestei convulsive metode lirice: 1., „din gând improvizam ca un mistic o peșteră./exersam narcotic căderea în sus./întunericul, coagulant, se depunea ca o crustă./aripile rămăneau în jos, fluturi de azbest se eliberau din ochi./trăiri mercenare salivau așteptând să-mi prindă bătaia inimii/în cuie. Inima nu mai spunea nimic. Nimicul părea un sens./degete de sfinți se fac limbi de clopot în cătarea sternului./pe furiș, îmi aruncam oasele la câinii vârstei să uit/și din umerii dezosați, ca o privire piezișă, se așternea mâhnirea./ea închidea ochii, zvâcnind, mă salva de mine însumi./mă îmbrățișa cum o ancoră nevoia de punct” („*Rădăcini*”); 2. „înstrăinată, ploaia alinia toate trăirile și ni le zdrobea de asfalt./pașii erau echimozele apei, tăceri convergeau apăsarea./ieșiți din rând, te-aș fi prins în brațe, tristă imaginație!/de culorile lumii, de punct să ne scapi./și fiecare durere aducând ceva nou, și fiecare teamă fiind o chemare./fiecuni ebenine sunt trupul, gustul cârmii, pierderea./îndrăzneț, nepriceput, mă îngropam până la tâmpale./mișcam câte-o pleoapă căzută și inima se făcea mică, ar fi spus/pe muchia cuțitului dar nu se mai știa pe ce parte a adevărului să stea./și limba mă doare, și gândul, și boala de gânduri./și nu știu cum să închid capitolul ultim despre cânt, despre frig./despre ploi s-au spus atâtea și, parcă, niciodată ce trebuie./vin înspre tine zâmbind, jumătate bărbat, jumătate ecou./dansul halucinant al căderii să-l desprind și ascult./insinuat, rămas neatins, sânul zvelt spunând povești” („*False încercări euharistice*”).

Plăcut impresionat de verva lexicală, de „puzderia” de imagini, de aglomerările (obținute în mod intenționat) de observații, reflecții și „infraționi lingvistice” (devieri de la limbajul obișnuit), precum și de organizarea sincopată, în baza unui program poetic, a textelor, am scris pentru a patra copertă următorul text: „În această carte, discursul poetic al lui Daniel Murărița și, implicit, concepția despre poezie s-au schimbat radical, în favoarea unei poezii în care sinceritatea și sensibilitatea se potențează reciproc, sub semnul unei moderne formule lirice. Respectiva formulă nu exclude reculul existențial (care justifică titlul cărții) și, pe de altă parte, nici ofertele unei atitudini protestatere al cărei resort este însuși elanul vital contrariat de un context ostil.

Aceste „componente” fuzionează, în proporții variabile, în texte energice și care se derulează într-o modalitate ce asigură necesarul echilibru între luciditatea auctorială și lirismul frământărilor interioare, între percepția fotografică a realității și raporturile afective de tip grav cu o lume ale cărei nefaste devieri sunt denunțate fără eufemisme și echivocuri.

Tensiunea discursului, fervoarea imagistică, precum și gestionarea cu precizie a fiorului poetic, într-un regim de tip *nonconformist*, sunt aspecte ce conlucrează în spiritul unei experiențe lirice performative”.

Recitind cartea din 2007, după *În căutarea fricii*, am constatat că în ambele cărți este utilizată, în linii mari, aceeași formulă poetică. Deosebirea dintre cele două cărți, unde poetul a renunțând la poezia de orientare filozofică – în care ideea conta mult mai mult decât manifestarea ei lirică – rezidă în diferența dintre

„vârstele” formulei pe care mizează, în noua etapă, Daniel Murărița.

În volumul intitulat *În căutarea fricii* (și care este semnat...**Daniel Murărița**), debitul verbal și cel imagistic au o „turație” mult mai mare decât în *Umblet*. Au crescut, de asemenea, încrederea în dicteul automat și în insolitarea, cu efecte bizare, a asociațiilor (cele lexicale și cele ideatice) și s-au întetit elanul (sau furia) rostirii și curajul de a fugi de la un gând la altul, asumându-și, în plan liric, o nonșalantă teatralitate înrudită cu aceea a unui saltimbanc: „saltimbanc, trec de la un gând la altul și nu recunosc drumul/cu dureri explicabile, neîncălzit, ani lumină se înfig în glezne/(...)/măștile se învechesc, spectacol timid, și trist, și buf./de nepătruns, capcane sunt celulele, vintre de bazalt – golul./căderea, limită fluidă, mă înghite, peste ploi se aștern năvoade” (p.48).

Teatralitatea și fantezismul la care se apelează (în spiritul poeziei lui Ilarie Voronca și nu numai...), din nevoia de a evita clișeu liric, induc impresia de artificialitate. În cazul lui Daniel Murărița, artificialitatea (deliberată, ostentativă și inerență într-un spectacol „și trist, și buf”) înseamnă cerebralitate (auctorială), „delir” imagistic bine controlat și jocuri lexicale de tip arbitrar: „probând alchimii”, „degetele-mi sunt coerente”, caii „își înfig copitele în nu”, „mă numărăm încercând a mă învăța singur”, „prindeam roșul de un deget” etc.,).

În spectacolul imagistic, aflat în cea mai mare parte sub semnul poeziei despre solitudine eului, sunt fructificate, cu abilitate, ofertele discontinuității. Deși pare o structură alcătuită din „frânturi”, din versuri independente, textul are, în partea sa freatică, o foarte bună coeziune emoțională. Aparenta – și modernă – incoerență este, în fond, o strategie ce facilitează abolirea coerenței firești a realului și, totodată, o modalitate de manifestare a nevoii de libertate și de negare a interioarelor constrângeri ontologice: „nimeni nu e liber, mreje interioare și neânduplecat socoteala sângelui./mim cu sindromul cotard, întind mâna, mâna îmi cade./ating pământul și simt că am mai multe călcăie/decât îmi imaginasem vreodată./priviri insinuante părăsesc ochii spre tine./dezamăgirea e un cearcăn, îmi spun, extensie matematică./deasupra urmelor, în numele omului, înrădăcinată firea./sângele, de pe securea călăului, strigă, mă evadează, stinge ecoul./când ating rana, degetele-mi sunt coerente, suferința amuțește./arunc zarul alterității și cade pe doi. Clișeu, șoptești, iar eu încep/să dansez” („*Banalizarea umbrei*”); „în loc de fum curg păsări, în necăcioase sunt noncolorile verii/și vraiste se fac într-o clipită sentimentele./ar trebui puse stavile la începerea oricărui vis./cerberii deghizați să curme, nemilos, pașii rușiți de urme/lumea e-ntoarsă pe dos, zidurile nu se înalță oricum./fără să sper, eu cred în cărbune și-n os./în linia întreruptă, în ochii care se închid/când rânile-i divulgă” („*Linia întreruptă*”);

În acest spectacol sunt implicați atât *sinele* („sinele devenit slogan cade precum o umbră/în proiecțiile unui fotograf amator”, p.10), *eul poetic* („sunt reîncarnarea târzie a unui greier”, p. 42); „visând sfinți astenici tatauți pe coapse virgine mă imaginam mătăhălos cu/umeri lați brezaie în bătaia vântului sperind copiii ori cal breaz într-o/herghelie mitologică dând cu oja roz pe copite și cu hypnotic poison pe/coamă să atrag să conving greuceni feți-frumoși să mă înghiontească cu/pintenii în coaste așa cum soldații cu sulițele pe cristos sau măcar vreun/cubist să îmi ceară să rânjesc a poză pentru vreo încercătură cromatică”, p. 69), cât și anumite „personaje”, precum *tatăl* („tata a îmbătrânit. și-a rupt roțile, ochii mi se închid cu ai lui”, p.34), *iubita* și „*femeia-clieșu*”, dar și *Leonardo da Vinci* („da vinci stătea de șase, se

scărpina-n ceafă/ și ne mai arăta cu degetul tristeți/ nesubliniate”, p. 36), *Chopin*, *Monet*, *Dali*, *Nietzsche*, *Sancho Panza*... și, respectiv, *Caron* și *Crist*: „și în pieptu-mi, ca într-un târg, /iisus se întâlnește cu caron./negociază.”, p. 42)

Efervescența substanței confesive este generată și întreținută de felurite aluzii livrești și mai ales de inserturile fanteziste sau fantastice menite să asigure interiorizarea fictivelor „date biografice”: „măinile-s atârând a abdicare, pașii cimentați în urme, ochii aprinși./nu mă apăr, întors cu fața la perete, mă confiscă un verb./în verbe un fel de înstrăinare se incuba./în mine câte-un animal ră/tăcea liber, flămând/și în pântecul tău creșteam, puls, teamă, îndoială ades././capăt de linie, tremurul emigrează în nord./se țes nefericiri în alb, pete de sineală se întind, se destind./înțepenit în mirare, opun hazardului un pahar cu vin, tresar și plec./celulele mă birfesc, chiot dau la zvonul că aș fi absent./în pântecul meu cresc blocuri de piatră, străzi se aglomerează subit” („*Indoiala mea*”); „viața e un exil în propria carne. nici un joc nici o improvizatie./oamenii sunt nefericiți în atâtea feluri. tristețea se dilată/de la zgomot spre surzenie, tăcere, niciodată liniște./din ropot în pas tăcut caii memoriei se sting, își înfig copitele în nu./profesionist, îngropam disparat câte-o amintire. Pentru asta/primeam un cocoș, un prosop alb, vin. alteori nuci aș fi vrut” („*Povești fără personaje*”). Aici, ultimele două versuri trimit la poezia lui Gellu Naum, fapt ce nu are de ce să surprindă într-o poezie în care fuziunea dintre real și imaginar este de orientare suprarrealistă.

Suprarrealismul acestei poezii este *prelucrat* după o rețetă proprie, atât la nivelul scriiturii – o scriitură încordată, densă și care funcționează în regimul surprizelor „la tot pasul” -, cât și la cel al imaginarii care se vedește o viziune lirică personală, o viziune a cărei frumusețe lirică se revendică din permanenta oscilare între ironie (persiflare) și falsele conotații elegiace, între viclenele (sau rebelele) înscenări, ce implică frecvente derapări de ordin avangardist, și o sinceritate asumată în termenii așa-numitului lirism cu măști. Însăși „contestarea” lirismului, explicită sau implicită, își păstrează, în poezia acestui nou nonconformist, necesara vibrație afectivă.

Volumul *În căutarea fricii* îl plasează pe autorul său, profesor la Târgu-Jiu, între cei mai valoroși poeți din promoția nouăzecistă.

Mircea Bârsilă

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări iepuri târzii

la mine a venit azinoapte o pasăre din altă lume de departe

eram și nu eram puseseam semn să știu de unde vin și cum mă cheamă din ce distanță- mi mai trimiți tu despre tine semne mamă

pe-aici sunt tot mai singur tot mai rău a pus pe mine biciul Dumnezeu iar printre ierburi stau ascunși... iepuri târzii

vin sărbătorile

am auzit azinoapte cum îmi bătea în geam distanța de departe

CRONICI

Festivalul Noptile de poezie de la Curtea de Argeș – 2013 Din poemele participanților

MARTHA CANFIELD
(Uruguay / Italia)

Cu toate cuvintele

„*ecouri docile ale luminii*”
auzim cântecul păsărilor
care zgârie aerul sau țipă
ca o vioară ale cărei coarde plesnesc.
Se aud de la un perete la altul
se plimbă prin coridor și prin bucătărie
locuiesc această casă
pe unde viața trece repede
ținută de mână de moarte.

*Armando Rojas Guardia

IVONNE SANCHEZ
BAREA (S.U.A. / Spania)

Scrieri

Foi;
cute albe,
acoperind spații și timpuri,
hârtie în fiecare colț al locuinței.

Câmpurile sunt pline
plantări justificate;
între virgule și citate
elipsă, alineate sau puncte-puncte.

Foi;
colecții în viață și variate
identități
crescând abundent pe ramurile sale.

BOJANA APOSTOLOVA
(Bulgaria)

Tatăl meu a murit la 33

Mă voi agăța de marginea întinericului
Și mă voi trage în sus.
Înspre strălucirea de dincolo de cer.
Acolo, tatăl meu mă așteaptă.
Preamilostivule Doamne,
În sfârșit mă voi putea adresa:
T a t ă,
Unui bărbat
Mult mai tânăr ca mine.

DINKO TELEĆAN (Croatia)

Trei dimineața

Dă-le maimuțelor ceea ce vor
Schimbă ritmul, schimbă-l acum,
Dacă muzica-i ceea ce vrei;
Respectă modelul și o să te pierzi,
Cântă-le bestiilor când pădurea doarme,
Bea-ți măsura și o să te-neci;
Spălați în vin fie zeii apelor,
Cinează cu zeii, strigă la boieri,
Îndură zeii și mănâncă-le ficații,
Simți cum se cutremură ei înlăuntru;
Schimbă muzica și pe tine odată cu ea,
Dă-le maimuțelor ceea ce vor
Și să nu termini poemul

ANNEMARIE ESTOR
(Olanda)

Covoare înșirate

Când unghiile tale îmi scriu pe fese,
tocit de-atât privit arată peretele
între stâlpii patului cu patru picioare
covoare la rând arătând smintite
siluete și modele: matrițe
pentru constelații prin care

oamenii evadează în alte lumi,
lăsând în urmă semne pentru cei care
nu pot trăi.

Când degetele-ți trasează roze cruciene
deasupra frunzișului meu,
alb precum Camellia Sasanqua,
aroma de piersici stricate irumpe
din sălbăticia pernelor
îmbibate cu miresme exotice:
ceapa-lupului din munții în care
se află adevărul,
prune negre din gura bărbaților.

PETER VÖLKER
(Germania)

Liniște

Depart
De înfloritoare Micene
Zace în bunul pământ
Marele om
Care iubit fost-a cândva

Soarta Evei și-a lui Adam este pecetluită și ea
Dragostea răzbate prin toate furtunile

MOHAMED AHMED
BENNIS (Maroc)

Înviere

Copacii
Galopează înlăuntru
Iar morții își recuperează
Capetele macerate
În acel râu de piatră.
Sufletele li se murdăresc
De și mai multe dezamăgiri.
Ei își acoperă pielea
Făcută din struguri care răzbat
Din spinările îngerilor.
Măine, în gâtjeul meu ei
își vor afla un refugiu
Și, acolo, vor adăsta.
Copacii zboară deasupra mea
Iar eu văd o bucurie
Plutind

Eva din Autun

De Casandra, cea care acum
Îi ține preajma.
Peste morminte
Nu bate
Doar vântul
Istoriei.
Viața,
Dragostea
Curg
Pe colină în jos,
Printre tufișuri
Și ierburi,
Spre mare
Pierzându-se.

MESUT ŞENOL (Turcia)

Dragostea răzbate

Nori de sentimente domnesc pe omenescul
pământ
Balauri și stele brăzdează cerurile după cum le
e voia
Meșteșugite cuvinte domolesc inimile
atunci când e nevoie
Alfabetul muzicii intră-n acord cu celestele-
arcade

Între noi tovarășia nu e la căutare prea mare
Gingașe mâini flutură fermecate nuiete
Asupra lumii care se chinuie să le îndure
Coruri de îndrăgostiți murmură nemuritoare
cântări

Dragostea adăpostește cele mai pătimase
dorințe
Ea este gata de luptă cu augurii potrivnici

Peste
Tăcutele fețe-ale lor.
E capul meu
Iluminat de stele betege.
Pesemne că voi mai trăi încă o dată.

LIUBOMIR GRUEVSKI
(R. Macedonia)

Vânt, Imagine (Taină)

Puternicul,
Groaznicul Vânt amenință:

Am să-ți frâng
Imaginea lumii.
Am să-ți dau Ochiul de-a dura
Pe fărâcărarea din veac.
O să te suflu Departe,
Depart, e
De unde întoarcere nu-i.

Iar eu îl tot rog:
Poți cumva și mai departe de-acolo?

Și-i râd în față neputinciosului.
Fiindcă în mine există
Imaginea ta adânc pironită.

Iar vântu-i afară.
Și singur
E vântul.

(Tălmăciri de DUMITRU M. ION
și CAROLINA ILICA)

Houdon - Iarna

Fidelitatea clasicismului

Periplu calo -/noofil

Vorba din popor a fost asimilată dintotdeauna înțelepciunii. Filosofia, fiind ea iubire de înțelepciune, s-a alimentat cu nesaț, seva cuvântului necultivat, răsărit din generozitatea gratuită a ființei, întreținându-i apetitul subțire.

Un exemplu cu totul obscur.

Despre copiii din flori se spune că ar fi purtătorii unei inteligențe rare.

Explicația, la nivelul înțelegerii comune, fără teme științifice ci doar ca o motivație a insului psihofor: copiii din flori sunt rodul unei iubiri totale, dincolo de cenzura sfrijitelor raționamente care, tot pregătindu-l pe om să trăiască, îi fac viața o sterilă așteptare¹⁾. Floarea însăși, contrazicând uneori morala (de aceea firile sever creștine, dar și profani „cârpănoși” precum Cato cel Bătrân, o vor condamna), niciodată sfidând-o, este simbolul împlinirii prin iubire. Copil din flori este o metaforă la care limba a lucrat în orizontul iubirii, cu multă știință și în complicitatea desăvârșită a credinței. Căci pe amănții osândiți nu-i așteaptă, de regulă, un pat presărat cu petale de trandafiri. Pe ei îi mulțumește chiar și un șanț care să-i ferească de priviri indiscrete; șanțul acela va deveni cu timpul albie de lumină, grădina a trăirii subliminale, așa cum copiii „făcuți prin gard” nu se cuvina a fi contabilizați sub beneficiu exclusiv demografic, ci puși în metaforă: *copii din flori*.

Acesta este gândul dintâi, întrutotul adevărat, împărțit între lutul din tălpi și seninul din privire. Cum să nu acorzi atributul exemplarității relatării rustice despre armăsarul care, primind semnale de năvalnică dorință ecvestră din partea vecinei de năvalnică dorință ecvestră din partea vecinei de peste gard, în viul nopții sare gardul și, cu vintrele spintecate, moare târându-și măruntaiele în țărână; se va constata însă, după unsprezece luni, că nu pregetase să-și însămânțeze partenera. E bine să fie cunoscut și un astfel de adevăr. Pentru că se poate ivi, într-un act de cultură generală t.v., o întrebare de genul: „Care este durata de gestație a cabalinelor?” și să salți din umeri, contrariat, ori să riști o naștere prematură a bietului mânz (dar aceasta ar fi o a doua întrebare: „Cum se numește fiul iepiei?”, primită cu aceeași indignare savantă).

Și astfel, din vorbă-n vorbă, își face apariția și știința. Și nu una cu destin minor, ci filosofia însăși. Căci filosoful Aristip din Cirene îi condamna pe cei care, cantonați în iubirea lor pentru vreo știință, nu ancorau în iubirea de înțelepciune, considerându-i așijderea pețitorilor Penelopei: aceștia, neavând trecere la mâna stăpânei, se complăceau în aventuri ancilare²⁾.

Iată cum filosofia însăși se învrednicește să se aplece asupra sintagmei *copii din flori* și, *depasta flore*³⁾, să se adâncească în consecințe ultime: tocmai de aceea sunt de o rară inteligență copiii din flori.

De ce? Pentru că gestionează, valorizând, zestrea de informație înmagazinată în matricea genetică feminină.

Același Aristip din Cirene, fiind avertizat de o curtezană că ar fi rămas grea de la el, îi răspunde: „După cum, alergând printr-un desiș de trestii, nu poți spune care anume te-a înțepat, tot așa nu poți fi sigură de acest lucru” (Diogene Laerțiu). Răspunsul filosofului, de cauzistică nulă, se distinge prin retorica lui și atât. Dacă n-ar străluci prin picanerie stilistică, ar fi avut soarta vorbirii comune, replicii banale. În plus, filosoful nu a avut intuiția evoluției viitoare a tehnicii argumentării. Un filosof din sec. XX ar fi inversat rolurile, acuzând-o pe hetairă de rapt de inteligență, inteligența de care se va bucura progenitura ei. Mai mult, filosoful ar putea deschide o listă a celor dispuși să revendice câtimea lor de informație genetică înscrisă tăbliței clironomice a noului născut. Din *madeaua* aceasta a moștenirii filosoful nu deprinsese nici măcar bruma de înțelegere de care dă seama femeia de rând a zilelor noastre: „V-am luat tată frumos – argumenta ea copiilor – ca voi să fiți frumoși”. Astăzi se știe, și filosofia acreditează, că progenitura va fi cu atât mai frumoasă, cu cât suma frumuseților pasagere contactate de viitoarea mamă este mai mare.

Astfel, prin vremuri, tabla de valori își schimbă sensul. De ce ar mai funcționa formula care consfințează fidelitatea romană: *Ubi tu Gaius, ego Gaia*, când inteligența, ca orice valoare, se naște din circulația bunurilor cotizante?

Prin urmare, o femeie e pregătită pentru reproducere atunci când – după Aristip – simte împlinirea ca freamăt înțepător al lanului de trestii. Când, *in ipsis floribus*⁴⁾, darul genezic de frumusețe și inteligență e fapt împlinit.

De aici, eliberată de incertitudini, de puseuri dubitative, ființa se oferă iubirii.

Iubirea se arată îndatorată științei. Căci știința deschide asupra importanței genezei în complicitatea ei cu viața. Ca în final să facă, discret, cu ochiul ideologiei.

Apoi, din nou, avocatul frumuseții smulge chitonul de pe trupul frumoasei hetaire, impunând unui tribunal cu ochi cârpiți frumusețea ca lege *im-pecabilă*⁵⁾. Cirenaicul, precum ariciul ce se ascunde sub protecția

propriilor țepi, va invoca iarăși autoritatea virtuții bărbătești, argumentând că în relația cu Lais el a posedat-o pe hetairă, fără a fi posedat de strălucirea acesteia.

Până când bărbatul modern, dincolo de orice orgoliu vâscos, recunoaște: *Frumusețea va stăpâni lumea*.

Întrebarea este: Pentru a dobândi copii inteligenți⁶⁾, va consimți viitoarea mamă să fie nițel nimfomană? Dar tatăl, va fi atât de generos cu urmașii săi, va înțelege el că a făcut o afacere bună? Dar fiii și fiicele...?

Câte bariere într-o lume îndatorată tradiției anamnezice, în calea înregistrării unei dobânzi a cărei excelență filosofia o girează *magistral*, în ciuda unor îndărătnici care, revendicând libertatea de spirit, predică *non iurare in magistrum!* (Horațiu).

Dacă beneficiul „florilegiului” genezic încă nu convinge, propunem două liste: una de uz personal, în care fiecare va consemna *secreto* cazurile umile, cunoscute de el, iar alta reverberând ecourile aulice ale fenomenului. Ambele vor depune mărturie în același sens: copiii din flori sunt certe reușite ale vieții. De parcă nu s-ar fi născut din practica curentă a acuplării, ci din duelul florilor.

Note:

1. „Oamenii care nu se bucură de ziua prezentă, tot așteptând-o pe cea de mâine, nu trăiesc, ci au de gând să trăiască” (Seneca).

2. „[Aristip] avea obiceiul să asemuiască cu pețitorii Penelopei pe aceia care treceau prin învățătura generală, dar se poticneau la studiul filosofiei” (Diogene Laerțiu). În acest *loc* fiind invocat neori și filosoful stoic Ariston din Chios, cităm din același Diogene Laerțiu: „O vorbă la fel e atribuită lui Ariston; căci acesta spunea că, atunci când Ulise s-a dus în lumea subpământeană, i-a văzut aproape pe toți morții (...), dar n-a ajuns să dea ochii cu regina lor”.

3. „După ce floarea a fost mistuită, secătuită de dulceața ei datorită harnice albine” (Vergiliu). Prin generalizare: „Chestiunea fiind epuizată”.

4. „Chiar în mijlocul plăcerilor” (Lucrețiu).

5. *Fryne*, model praxitelean, deci frumusețe trecătoare modelând frumuseți ce provoacă veșnicia, acuzată de imoralitate, este apărată de oratorul Hiperide într-un mod insolit: el dezvelește trupul hetairei, investind frumusețea ca logică a argumentării: „Ce vină să poarte o astfel de frumusețe?” Să nu uităm acest gest dacă vrem să dăm un început dezvelirii inaugurale a operelor de artă.

6. Ori frumoși, acceptând frumusețea ca inteligență a trupului.

Astfel, prin vremuri, tabla de valori își schimbă sensul. De ce ar mai funcționa formula care consfințează fidelitatea romană: *Ubi tu Gaius, ego Gaia*, când inteligența, ca orice valoare, se naște din circulația bunurilor cotizante?

CA

Carte noua

Hrisant Achimescu – *Bucuria cuantică* (Editura Ecko Print, 2012)

Volum de poeme de-o originalitate stridentă. Poezia este una elaborată, voit abstractă, care se adresează în primul rând cunoscătorilor de științe pozitive, ci nu cititorilor obișnuiți de lirică, poetul operând cu termeni din fizica cuantică. Să cităm un poem de amor marca Hrisant Achimescu: „s-a-nțâmpnat sus la mansardă/lâng-o cuantă un foton/plapuma mai jos spre coapse/dezvelise bustu-i gol//clipe lungi de frământare/suferinde din nimic/se foiau pe transcurbare/unui infinit prea mic//pentru-un infinit prea mare/interzis printr-un amor/ireal în compania/gemenilor săni beton...// sângele-mi forța prin vene/trupul cuantei trunchi ceresc/trec din infinitul mare/în cel mic/amor lumesc”. Nu în alți termeni scrie poetul și când concepe o replică la eminesciana *Mai am un singur dor*: „...s-arăt, s-aduc dovezi/din cuantica ternară/că zbuciumul din sine-mi/luceafărul din karmă/e-n infinitul Minții/lumina-n care dorm//și desantând apoi/pe vârful de piramide/s-aud cum iarba crește/când ochii mi-i scobor/spre lumea ca nelumea/grăbită

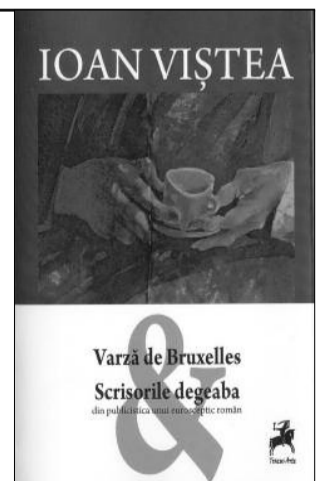

ocupată/ce a-nvățat să creadă/că n-am să mor vreodată...” Poate că poetul este subtil ironic și nu prea înțelegem noi. Pe coperta a patra, el ne asigură: „Cuantica este universul din noi și din afara noastră. E știință, religie, filozofie, poezie și nu numai.../ Este bucuria imposibilului transmutat în posibil”. Ei, cine înțelege această bucurie cuantică poate spune că este un inițiat și va trăi și bucuria lecturii poeziei lui Hrisant Achimescu.

Ioan Viștea – *Varză de Bruxelles & Scrisorile degeaba* (Tracus Arte, 2013),

subintitulată din publicistica unui eurosceptic român

Poetul Ioan Viștea este și un incisiv publicist, atent la mersul politicii de pe malurile Dâmboviței și gata să amendeze derapajele celor care ne hotărăsc soarta zi de zi. Este cea de-a patra carte de articole de opinie și pamflete a autorului. Ironia dusă la sarcasm reprezintă arma cu care lovește Viștea, armă exersată încă de la începutul anilor '90, când autorul scria la Cașavencu. Ioan Groșan încheie prefața cu această concluzie: „...*Varza de Bruxelles* este o carte pentru cel puțin 7,4 milioane de cititori votanți...” Iar concluzia noastră este aceea că Ioan Viștea este un adevărat intelectual responsabil, intelectualul fiind acel om care încearcă să schimbe lumea în bine cu ajutorul ideilor. (DAD)

litere

În ultimul capitol ... al primei părți din ampla cercetare a spațiului și a condiției de detenție în teritoriul românesc, pe care o întreprinde Mircea Angheliescu, se fac referiri la condamnările politice, văzute într-un paralelism cu acelea din Anglia, Franța, când apar „închisori politice” și în Principate; aici se practică „surghiunul” pentru cauze ce implică atacuri la ordinea politică, la stăpânire ș.a.

studii

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE CARCERALE (Mircea Angheliescu)

După momentul crucial în istoria contemporană a României, anul 1989, când libertatea cuvântului, libertatea de exprimare a devenit un fapt real, au apărut, aproape spontan, o mulțime de memoriale privind condiția tragică a detenției politice din regimul comunist, cărți imediat recepționate cu interes major, atât de către cititorii obișnuiți de literatură cât mai ales de critici și istorici literari, de sociologii unei noi generații, tinere, ce se forma, se coagula tocmai în ideea dezvăluirii, a cunoașterii depline a realităților obscure ale sistemului social pe care tocmai îl depășiseră. Aceste mărturii au fost analizate cu preponderență din perspectiva unui oarecare statut literar, ușor fiind acreditate ca *literatură de sertar*, o literatură a noastră ce se asocia scrierilor demascatoare ale unor Soljenițan ș.c.l. din imperiul sovietic modelator într-o vreme, de-acum revolută. Nu puțini dinte exegeții noștri, de la cei vârstnici (Virgil Ieunca) la cei mai tineri (Ruxandra Cesereanu) și apoi la nenumărații autori de teze doctorale pe tema literaturii carcerale românești din anii totalitarismului, la toate universitățile din țară și chiar din străinătate, făcându-și din abordarea acestui segment literar, un adevărat titlu de glorie, asumându-și calitatea de autorități în domeniu și cerând pentru autorii asupra cărora au zăbovit, dreptul de a accede în conștiința publică cu calitatea de scriitori autentici. Acesta a fost însă motivul stărnirii unor discuții cvasi teoretice (între specialiști?!), ce se continuă și astăzi sub diferite forme, în privința judecării confesiunilor de acest tip ca literatură beletristică, autentică sau doar ca depoziții, extrem de utile, pe de altă parte, în planul cercetărilor sociologice. Nu are rost să intrăm acum în discutarea detaliată a unor atari opinii și dispute de rafinament, de reținut este faptul că dintr-odată acest tip de literatură, memorialistică, a intrat sub incidența unei alte atenții care, la rândul ei, a produs studii de tot interesul asupra poeziei literaturii jurnaliere (bunăoară un Eugen Simion ș.a.), lărgind astfel sensibil unghiul de înțelegere și receptare a unor texte ce până nu demult erau tratate în sfera a ceea ce se numește paraliteratură. Că este nevoie de lămurirea tranșantă în plan teoretic, în primul rând dar și în cel al istoriei literare, o dovedește, iată, propunerea unei sinteze asupra literaturii noastre construite pe tematica detenției, din vechime și până azi, pe care o face Mircea Angheliescu, într-o riguroasă și pertinentă analiză a operelor literare ce ilustrează acest segment... problematic, specific perioadei moderne românești: **Poarta neagră. Scriitorii și închisoarea** (Editura *Cartea Românească*, București, 2013). Fără a se angaja direct în vreo anume polemică, în această privință, domnia sa, cu eleganța ce-i caracterizează scrisul, se delimitează cu evidență de producțiile memorialistice ale ultimelor două decenii, ținând să precizeze încă din *recomandarea* ce o face opului său: „Literatura închisorilor este o literatură a oamenilor care s-au găsit într-o situație excepțională: nimeni nu este pregătit pentru o astfel de experiență, de aceea ea produce revelații și reacții neașteptate. Nu reconstituirea faptelor în sine m-a interesat, ci încercarea de a descifra fără prejudecăți documentele produse ca urmare a detenției anterioare anului 1948, documente umane care sunt în același timp documente literare. În ambele ipostaze, ele exercită o anumită presiune asupra cititorilor, a presei, a autorilor și crează un cadru mai larg pentru evoluția literaturii originale. Acestor documente și acestui cadru, puțin explorate până acum, le-am dedicat cartea

de față”. Excluzând, așadar, producția de acest tip din anii de după 1948, trebuie să înțelegem că nu o consideră ca fiind literatură autentică, literatură propriu-zisă?! Nu neaparat. Strategic însă și-a delimitat demersul analitic până la această dată tocmai pentru a oferi celor interesați un model anterior, după care trebuie cercetate scrierile actuale. Poate prea violent exclusivistă, totuși, delimitarea, întrucât între producțiile de după 1948 se află câteva opere literare autentice, care merită atenție, cel puțin în ideea marcării unei continuități literare calitative și nu mai puțin a unei abordări originale a genului. Mă gândesc, de pildă, la **Jurnalul fericirii** al lui N. Steinhardt, care se află, netăgăduit, la interfeșta jurnalului literar cu eseul literar, propunând asumată și o tratare epică autentică a faptelor de viață. Dar, e mai bine să rămânem la ceea ce și-a propus, declarat cercetătorul. Observând, în același timp, că nu l-a interesat nici tratarea detenției ca subiect al unor opere literare ca atare – romane, nuvele etc – ce se află din belșug în evoluția scrisului beletristic românesc, chiar din vechime și până în momentul actualității imediate, cu destule reușite datorate unor scriitori din epoca de pionierat a romanului (să zicem I. M. Bujoreanu) și până la Vasile Voiculescu, V.I. Popa, C.V. Gheorghiu etc., etc.

Într-un capitol introductiv, intitulat **Temnițe și deținuți la cronicari și în alte documente**, Mircea Angheliescu vorbește la modul general, dar cu punctări specifice pentru mediul autohton, despre condiția detenției în Principatele române, „sistemul penitenciar” neavând organizarea celui din occident: „Singura închisoare propriu-zisă cunoscută înaintea epocii moderne era ocna”. Dar, mai erau și deținuți și pedepse pentru diverse nelegiuiri care se executau în spații obscure ale cetăților („în cronică lui Muste este descris un astfel de loc, în curtea domnească a lui Mihail Racoviță, într-un turn al bisericii ridicate la începutul secolului de către Ștefan Tomșa”). Alte asemenea sunt identificate în cronicile lui Neculce, Radu Popescu ș.a., cercetătorul vorbind apoi despre detenția onora ca Vlad Boțulescu din Mălăiești, „gramatic al lui Ștefan Vodă Cantacuzino”, care oferă „prima mărturie a suferinței din cauza izolării în pușcărie pe care ne-o lasă un deținut, în limba română”. Alte asemenea informații oferă și Petru Cercel, dar acestea nu pot fi considerate în sfera literaturii și istoricului literar nici nu le inventariază altfel decât ca mărturie asupra condițiilor de detenție în spațiul românesc. Se fac, de asemenea, numeroase și interesante paralele cu asemenea locuri de caznă din largul Europei.

Într-un alt capitol (**Secolul al XIX-lea**) se pune în evidență modul în care justiția aplica pedepsele în Țările Române, procedee despre care obține informații din diverse relatări, unele chiar detaliate, ca de pildă cele pe care gazetarul Stanislas Bellanger, călător prin Țara Românească în 1844, le lasă ca mărturie în memorialele sale. Despre detenția în capitala Moldovei, din acea vreme, află relatări în romanul lui Alecu Cantacuzino, **Serile de toamnă la țară**. Alte informații despre închisoare, ce găsim în *reportajul* lui Dinicu Golescu, sau în cel al lui Vasile Boerescu („primul publicist care așează problemele detenției și penitenciarelor din țară în perspectiva intereselor societății și a interesului public”). Referiri la temniță și întemnițări se găsesc și la Anton Pann, în **Povestea vorbeii** dar, zice Mircea Angheliescu „pentru această epocă nici nu avem documente psihoilogice propriu-zise, amintiri

etc. în afara celor oferite de literatură”. Iar în literatură, Cezar Bolliac, Grigore Alexandrescu sau Heliade Rădulescu ilustrează tema prin creații poetice; la fel Vasile Alecsandri, iar în proză avem romanele unor Panait Macri sau Gr. H. Granda. Ca și Eugene Sue, comentează exegetul, Macri aduce în atenție „lumea subterană a ocnelor, a închisorilor (...) și principalul interes al textului său nu este decât acela de a stârni interesul și mila cititorului”.

În ultimul capitol (**Pușcăria politică în secolul al XIX-lea și începutul secolului XX**) al primei părți din ampla cercetare a spațiului și a condiției de detenție în teritoriul românesc, pe care o întreprinde Mircea Angheliescu, se fac referiri la condamnările politice, văzute într-un paralelism cu acelea din Anglia, Franța, când apar „închisori politice” și în Principate; aici se practică „surghiunul” pentru cauze ce implică atacuri la ordinea politică, la stăpânire ș.a. Exemplar în acest sens se prezintă surghiunul lui Alecu Russo la Mânăstirea Soveja, din Vrancea, ispășind pentru piesa **Jignicerul Vadră**, reprezentată public (avem astfel „prima mărturie modernă a unui prizonier politic român”). Și poetul N.T. Orășanu lasă mărturie despre detenția sa, ca urmare a pamfletelor în care ataca puterea din țară: **Întemnițările mele politice** (1861). Un prim proces literar (fără urmarea detenției) îl avem prin romanul **Micuța** de B.P. Hasdeu, autorul fiind acuzat de... atentat la bunele maniere. Macedonski în schimb, pentru poezia **Istoria unui prinț de peste mări și țări povestită de un gângav**, publicată în **Telegraful**, este judecat pentru atac la adresa dinastiei”, este arestat în martie 1875 și întemnițat la Văcărești, până în iunie același an. Rod al acesteia, poetul scrie **Celula mea de la Văcărești**, o versificată „impresie despre pușcărie”. Mircea Angheliescu constată însă că „primele experiențe teribile ale închisorilor politice le fac românii mai întâi în temnițele din străinătate: militanții socialiști, dar și naționaliștii, din Basarabia, care au activat în cercurile socialiste sau narodnice din Rusia”. O asemenea victimă este Gherea, care se destăinuie mai apoi, în 1910, în broșura **Amintiri din trecutul îndepărtat**. Un altul care face pușcărie la Chișinău și Odesa este C. Stere, și el militant socialist, în cele din urmă deportat în Siberia. Detalii asupra acestor experiențe se găsesc în romanul **În preajma revoluției**. În Transilvania, gazetarul Valeriu Braniște, suportă asemenea o condamnare de doi ani, în temnița de la Vaț, despre care relatează în **Pușcăriașul sau cum un țaran osândit pentru cluburile țărănești, scapat din pușcărie, povestește ce-a pățit** (1899). Tot pe motive politice („demonstrații muncitorești”) este închis la Văcărești D. Marinescu. După eliberare publică **Treizeci zile la Văcărești**.

Partea a doua a studiului, cea mai consistentă în analiza unor atari memoriale de detenție este, de fapt, o suită de *medalioane* consacrate unor scriitori exponențiali ai veacului trecut: Ioan Slavici, Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Mircea Damian, Geo Bogza, Dragoș Protopopescu și Zaharia Stancu.

Cazul lui Slavici este bulversant: în 1888 este închis, la Vaț, „pentru naționalism românesc”, promovat în Transilvania, iar după primul război mondial, de-acum stabilit în România, este întemnițat la Văcărești pentru acuzația de a fi colaborat cu inamicul în perioada conflagrației când Bucureștiul a fost ocupat de germani. Mircea Angheliescu face o amplă analiză, pe temeuri literare și politice, evident, a jurnalului acestuia **Închisorile mele. Scrisori adresate**

Nume de localități argeșene

unui prieten din altă lume. „În principal – concluzionează autorul studiului – Slavici este atent la principii, judecă sistemul și filosofează aspra condiției detenției și a umanității în general.” În aceeași cauză este condamnat și Tudor Arghezi care, împreună cu Dem. Theodorescu, D. Karnabatt și alți gazetari, face parte din așa-zisul proces al „ziariștilor germanofili”. În 1930 el publică volumul **Poarta neagră**, titlu semnificativ, căci poarta este o „imagine simbolică a obstacolului dintre viața liberă, de dioncolo”, și mai mult, „este o parabolă a orașului (...) Nu există în literatura noastră, cred, diatribă mai violentă, mai crudă și – în mare parte – mai îndreptățită și izvorâtă dintr-o mai mare iubire decât aceea consacrată orașului construit din aluviuni întâmplătoare și interese precise pe care verbul pamfletar al scriitorului le definește cu durere”. N. D. Cocea este întemnițat în toamna și iarna anului 1925 pentru delictul de lese-majestate iar la ispășirea pedepsei, la 1 iulie 1927 în ziarul **Chemarea** începe să publice o serie de amintiri din închisoare. Gazetarului N.D. Cocea închisoarea îi oferise „prilejul nesperat de a cunoaște direct viața și întâmplările unei categorii umane la care se ajunge greu, dar care i se relevă a fi întru totul reprezentativă pentru ceea ce este viața societății întregi (...) Ca și lui Arghezi, închisoarea i se pare a fi o reproducere în mic a întregii țări, condusă – se înțelege – de același adversar care l-a trimis și pe el la închisoare”. Un alt scriitor, Mircea Damian („un personaj aproape villonesc”) și care cunoaște închisoarea „ca un sigiliu al insubordonării, al refuzului de a se înregimenta în rândurile cetățenilor care înghit orice”. Pe această temă își construiește romanul **Celula nr. 13. Șaptezeci și cinci de nopți în închisoarea Văcărești**, ce comentează „experiența detenției în anii unei tinereți iresponsabile, ca urmare a permanentei tentații de a sfida autoritatea”. Ca și Hasdeu altădată, Geo Bogza este condamnat și, de data aceasta închis, pentru pornografie, ca urmare a publicării în 1933 a volumului de versuri **Poemul invectivă**. Poetul execută două condamnări pentru aceeași acuzație dar șederea la Văcărești „are meritul de a fi inspirat o serie de reportaje despre viața închisorilor, pe care victima le publică în ziarul **Tempo**, la care lucra pe atunci ca reporter”. Împreună cu alți publiciști, politicieni, ideologi ș.a., Dragoș Protopopescu face pușcărie datorită participării sale la mișcarea legionară. „Peripețiile acestor luni petrecute în închisoare sunt prezentate caricatural în două romane, dintre care primul, **Fortul 13**, apare în 1936 și relatează doar primele trei zile ale detenției, până în noaptea de Anul nou; Cel de al doilea, **Tigrii** (1940), continuă fără tranziție evenimentele din timpul acelei detenții, până la eliberarea autorului”. În fine, Zaharia Stancu oferă în **Zile de lagăr**, în urma detenției de la Tg. Jiu, o mostră de „literatură documentară”, după aprecierea lui Perpessicius, el înțelegând să pună în valoare „poziția sa politică de stânga, reală de altfel, și care i-a atras unele neplăceri din partea legionarilor”, precizează Mircea Anghelescu subliniind faptul că interesul acestei cărți vine din aceea că prezintă „o poziție de veritabil gazetar și intelectual de stânga” într-o „abordare decontractată, lucidă și justificată în mare măsură, a problemelor timpului”.

Ampla abordare, pe care o realizează Mircea Anghelescu, a acestui tip de literatură, practică în România încă de pe vremea cronicarilor și urmărită atent până în anii de imediat după cel de al doilea război, unde se oprește strategic, nu este, fără îndoială o istorie literară. Autorul nici nu-și propune acest lucru. Dar panoramarea unei literaturi construite pe o tematică specifică, realizată de-a lungul câtova secole, dă imaginea unei sinteze semnificative pentru o urmărire în detalii a întregii evoluții a scrisului românesc, ce include și un asemenea segment memorialistic, inspirat din experiența detenției, pe care nu puțini scriitori (se referă în principal la această categorie de intelectuali) au suportat-o. Cercetarea este una preponderent analitică, descriptivă în bună măsură, Mircea Anghelescu fiind preocupat a pune în evidență mai ales calitățile literare ale unui atare tip de creație. Tocmai de aceea, faptul că se oprește cu investigarea la anul 1948 mi se pare semnificativ și polemic în același timp, nedeclarat, desigur, în raport cu nenumăratele tentative ale nenumăraților exegeți care țin cu tot dinadinsul să asume actului literar o producție eminentamente documentară, a unor autori (de ocazie) care au suportat infernul închisorilor comuniste și despre care dau neprețuite (de altfel) informații. Tocmai de aceea, Mircea Anghelescu lasă în sarcina altora să delibereze pe această temă, el oferind doar exemplaritatea realității unor atari creații cu adevărat beletristice (chiar dacă este vorba de reportaje), raportat la calitatea cărora cercetătorul jurnalelor de detenție din perioada comunistă, trebuie să-și conducă judecata de valoare. **Poarta neagră**, ca discurs evaluator oferit de Mircea Anghelescu, unul dintre cei mai temeinici cunosători ai faptului autohton al literaturii, se impune ca un punct de plecare nou într-un angajament de receptare critică a istoriei noastre literare, adăugând și o altă perspectivă de redoptare, deopotrivă oferind și un criteriu pertinent de judecată obiectivă și pertinentă a unor atari producții scriitoricești.

Potrivit *Dicționarului Toponimic al României. Muntenia (DTRM)*, elaborat sub redacția prof. univ. dr. Nicolae Saramandu, există în județul Argeș 589 de localități (municipii, orașe, comune, sate). O privire atentă asupra acestora identifică mai multe categorii de oiconime (nume de localități) în funcție de structura lor. În fața unui oiconim suntem interesați de situarea lui geografică, de apartenența administrativă, de vechimea lui, apreciată după anul atestării, de etimologia lui, înțelegând prin aceasta materialul lingvistic din care provine. Un sat cu numele **Brătești** intră în componența comunei Albeștii de Argeș din jud. Argeș, dar localități cu același nume există și în județele Bacău, Bihor, Gorj, Iași, Prahova, Teleorman. Privitor la toponimul din jud. Argeș, constatăm că el apare menționat pentru prima dată într-un document în redactare slavonă la 1597. Fără îndoială că localitatea respectivă exista de mai multă vreme față de data atestării ei documentare. Cât privește etimologia toponimului respectiv, aceasta se explică prin numele de grup **brătești**, creat de la np. **Bratu**. Așadar, **brătești** înseamnă „cei din neamul lui **Bratu**”.

Multe nume de localități se raportează la oameni ca întemeietori ai acelor așezări, al căror nume se explică prin nume de grup. Legătura dintre om și așezarea întemeiată este pe deplin justificată. Există în jud. Argeș 150 de localități al căror nume se explică prin nume de grup în **-ești**. Ele prezintă un mare interes pentru cunoașterea felului cum a funcționat în trecut sistemul de denotație toponimică, dar și nume personale, porecle și supranume care au fost active la români, cel puțin de când dispunem de atestări documentare. Ceea ce se remarcă în mod deosebit la acest eșantion de oiconime e faptul că numele de grup în **-ești** provine în mare parte de la porecle și supranume. Acestea suplineau, ca și în prezent, în actul comunicării, numele de botz, din care cauză o persoană era mai bine cunoscută prin poreclă sau supranume, care reprezenta numele activ al persoanei. În felul acesta se explică originea unor nume de localități din nume de grup rezultate de la porecle și supranume. Satul **Băcești**, comuna Drăganu, atestat la 1574, provine din n. grup **băcești**, iar acesta din supranumele **Baciu**. DTRM adaugă, p. 232, pe lângă supranumele **Baciu** și n. fam. **Băcescu**. E greu de acceptat că la vremea respectivă funcționau antroponime în **-escu**, așa cum procedează frecvent autorii dicționarului. Asemănător apar explicate oiconime ca **Bădulești**, atestat la 1587, < n. grup **bădulești**, de la np. **Bădulescu**; **Bălănești**, atestat la 1619, < n. grup **bălănești**, de la np. **Bălan** sau **Bălănescu**; **Bălcești**, atestat la 1796, < n. grup **bălcești** < n.p. **Balcea** sau **Bălcescu**; **Bărăști**, atestat la 1561, (< np. **Băra** sau **Bărăscu**); **Bunești**, atestat la 1510, < n. grup **bunești**, de la np. **Bunea** sau **Bunescu** etc. În literatura de specialitate sunt

menționate nume derivate cu sufixul **-escu** în Țara Românească începând cu secolul al XVII, care s-au transmis ca supranume ereditare. Acestea, la vremea respectivă, cu greu ar putea fi raportate la nume de localități. Numai documentele sunt în măsură să stabilească relația toponim – antroponim derivat cu sufixul **-escu**. Abia din prima jumătate a secolului al XIX-lea putem vorbi de o tendință de emancipare în rândul unor categorii de persoane, prin adoptarea ca nume de familie derivate cu sufixul **-escu**.

Am identificat ca nume personale de la care au rezultat nume de grup: Bănică (n. grup bănicești, oiconim Bănicești), Calotă (calotești, Calotești), Călin (călinești, Călinești), Chiriță (chirițești, Chirițești), Costea (costești, Costești), David (davidești, Davidești), Dincu (dinculești, Dinculești), Dobre (dobrești, Dobrești), Dumitru (dumitrești, Dumitrești), Iancu (ianculești, Ianculești), Ion (ionești, Ionești), Lazăr (lăzărești, Lăzărești), Manea (mănești, Mănești), Mihai (mihăești, Mihăești), Mușat (mușătești, Mușătești), Oprea (oprești, Oprești), Paraschiv (paraschivești, Paraschivești), Radu (rădești, Rădești), Sandu (săndulești, Săndulești), Sin (sinești, Sinești), Stoian (stoenști, Stoenști), Ștefan (ștefănești, Ștefănești), Vlad (vlădești, Vlădești) etc.

Numele de grup provine de la o poreclă: Barbălată (bărbălatești, Bărbălatești), Ciocan (ciocănești, Ciocănești), Ciomag (ciomăgești, Ciomăgești), Dârmon (dărmănești, Dărmănești), Făcăleț (făcălețești, Făcălețești), Gâlcă (gâlcești, Gâlcești), Linte (lintești, Lintești), Mustață (mustățești, Mustățești), Surdu (surdulești, Surdulești), Ureche (urechești, Urechești) etc.

Numele de grup provine de la un supranume: Ceașu (ceașești, Ceașești), Ciobanu (ciobănești, Ciobănești), Cărciumaru (cărciumărești, Cărciumărești), Diaconu (diaconești, Diaconești), Popa (popești, Popești), Turcu (turcești, Turcești) etc.

Tot nume de grup stau la baza altor nume de localități. Numele de grup se prezintă ca plurale antroponimice: top. Bătrâni (np. Bătrânu), Brabeți (np. Brabete), Dogari (np. Dogaru), Pădureți (np. Pădure), Poenari (np. Poenaru), Șelari (np. Șelaru) etc.

În *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, sub redacția prof. univ. dr. Gheorghe Bolocan, etimologia unui oiconim în **-ești** se oprește la numele de grup. Identificarea antroponimelor de la care provin acestea depășește studiul propriu-zis de factură toponomastică, intrând în domeniul antroponimiei. Pentru precizarea de la care antroponim provine numele de grup, este nevoie să luăm în considerație și împrejurările socio-economice în care a luat naștere toponimul în **-ești**. Atestările din secolul al XIX-lea ale unor toponime explicate prin numele de grup provenit de la un antroponim derivat cu sufixul **-escu** trebuie dovedite documentar.

Multe nume de localități se raportează la oameni ca întemeietori ai acelor așezări, al căror nume se explică prin nume de grup. Legătura dintre om și așezarea întemeiată este pe deplin justificată. Există în jud. Argeș 150 de localități al căror nume se explică prin nume de grup în -ești. Ele prezintă un mare interes pentru cunoașterea felului cum a funcționat în trecut sistemul de denotație toponimică, dar și nume personale, porecle și supranume care au fost active la români, cel puțin de când dispunem de atestări documentare.

MAREA AIUREALĂ. Călugărul din vechiul schit

Sihăstrie. Stihie. Sălbăticie. Pustie. Nebunie. Stânci. Țancuri. Piatră seacă. Bârlog de fiară sălbatică. Tufiș, măcriș, ciupercă-ntr-un picior. Scamă de nor: Cremene. Gresie. Capre negre. Țapi în rut. Cerbul cu stea în frunte. O jumătate de om călare pe o jumătate de iepure șchiop. Țineți-vă bine, călugărul din vechiul schit de sculament s-a-mbolnăvit... Te identific, părinte. Miroși a popă. A colivă, a tămâie, a cădelniță, a prescură, a muc de lumânare stinsă. Dar și acrită. A vizuină. A pământ. A mormânt. Ai fost îngropat? Moarte aparentă? Comă? Profundă? Hojii? Dinții? Te-au dezgropat? Să te fure? Dantura de aur? Cruce bătută în diamante? Când au cântat cocoșii a treia oară? Când suspina toaca legănată de vânt? Crăpase cerul? Vijelie? Furtună? Noaptea pe fulgerătură? Calul de dar nu se caută la dinți... S-au speriat? Te-au lăsat? Clopotarul? Groparul? Dinamită? Alarmă? SMURD? Elicopter? Paramedici? E cunoscută povestea. Nu știam că e a ta. Dar scheletul? Dar fundul văii? (Eu mă duc, codrul rămâne,/Plânge frunza fără mine).

Leșuri, corbi, vulturi hoitari, carnivori naturali, necrofagi voluntari, dar necesari.

Am căscat. Ești deochiat. Piatră crăpată în patru, crăpa-i-ar ochii cui a deochiat pe... Pe cine? N-ai nume? Cum te cheamă? Soarbe-zeamă? Cum te strigă? Mămăligă? Ochi beliți, gură căscată, pălărie ciupercată? Copil hai-hui al nimănu? Șterge-ți mucii de la nas, lacrimile de pe obraz. Închide gura, intră musca...

Șuvoaie cristaline, apă moartă, apă vie. Nimic nu vine. Nu trece. Timp suspendat... Brazi, molizi, pini, rășină, jnepeniș... (Viață fără moarte, tinerețe fără bătrânețe? Valea plângerii). Nu călcați! Mușuroaie de furnici, găuri de popândăi, șarpele de piatră se îngHITE de la coadă, vidre, jderi, dihorul atacă la boașe... (Leagănă-te vârf de brad/Că și eu m-oi legăna/Când o veni vremea mea). Călugăr rătăcit, dat afară din schit, femeia din lună de dragoste nebună... (În numele Sfântului, taci s-auzi cum latră cățelul pământului sub crucea de piatră). Cruci fără morminte, morminte fără cruci. (De-ar fi mândra-n deal la cruce/De trei ori pe zi m-aș duce).

Ai avut mândre, părinte? Multe? Știute? Neștiute? Vrute? Nevrute? Când îngenuncheau la spovedit nu-ți strecurai privirea pe sub gura bluzelor? Nu-ți amintești? De niciun păcat? Ți-e rușine? Ți-e frică de judecata de apoi? Săni, nebunii, pereche, albi, cu dudu-nsfărcuri. Buricul în umbră. Minune. Nebunie. Te declari vinovat? Roșu-Împărat? Barbă Albastră? Papă colastră?

Suflet candriu. Pustiu. Cadavru viu în sicriu. Sicriul tău, sicriul meu... Bună dimineața. vecine... Tăcut. Surd. Mut. Pleoape tremurate. Ne-am putea da mâna. Le mai avem? Ne mai ascultă? Perfuzii. Transfuzii. Confuzii. Ultimul venit. Când ai sosit? Cine ești? De unde vii? Unde te duci? La groapa comună, cu un dangăt de clopot dogit? În Domul eroilor? Cu trompeți? Cu onoruri? Cuvântări? Triumf? Salve de puști? Salve de tun? Salve, salve, salve... Salve Cezar, muritorii te salută! Sire? Rigă? General? Amiral? Amant regal? Duce? (Duce-Duce, ia-ți cățeaua și te duce!) Mussolini? Lupoica de la Timișoara? Din Grădina Icoanei? Remus și Romulus? Vulturii destinului pe cerul întâmplării oarbe? Ce rol? Carol? Sănătate, Majestate, toți străjerii papă lapte! Iar străjerul cel mai mare, pe Lupoică stă călare... "Totul pentru țară"! "Legiunea și Căpitanul". Mareșalul. "Vă ordon, treceți Prutul! Drept! V-aliniați!" Salut voios de pionier. Stalin veghează din Kremlin. "Stalin și poporul rus/Libertate ne-au adus!" ... Ionel avea o tobă/Și-o bătea pe după sobă... Șoimii Patriei. Ridicați de pe oliță. Spălați. Injectați. Vaccinați. Împopoțonați. ... Îmbrățișați. Sărutați. Geniul Carpaților. Savanta de renume mondial... Sărutați viitorul patriei... "Tovarășa, șoimul Viorel s-a scăpat pe el"... Anchete. Destituiri. Academia Frunze? Breaza? Rubașcă. "Na leva! Na prava!" Ofițeri de mucava. Din soldați. Din trupeți. Din ciocănari. Din ciobani. Onoruri funerare...

Canal. Bărăgan. Portița. Bordei în Ialomița. Jilava. Gherla. Aiud. Pitești. Groapa comună. Scheletele împreunate pentru eternitate. Luptător în Afganistan. Ambuscadă? În noaptea întunecată? Mină în iarbă? Gloanțe? Obuze? Burta spintecată? Spinarea sfărtecătă? Țeasta decapotată? O dată și încă o dată? Copârșelul tău alături de al meu. Perfuzie. Transfuzie. Sicrie identice. Echipate. Transparente. În serie. Racordate. Care este al meu, care al tău? Să nu le încurcăm! Morga, la dreapta, pe cordior. Cine ești tu? Cine sunt eu? Groapa din colț de cimitir? Unde se împuiază strigoi, fantomele, vârcolacii și vampirii? Talibani? Patrioți? Teroriști? Mină în iarbă ascunsă, foc încrucișat, automate Kalașnikov, bombe, proiectile, placă de metal în creștet, în spital american? Eroare. Te-am identificat. Călugărul din vechiul schit care de sculament s-a-mbolnăvit. Recunoaște și ia viața de la început. Altfel nu se poate! Vrem, nu vrem, în clipa de pe urmă trecem din nou prin toate vămile vieții. Ți-e frică. Vin cu tine. Pâșa-pâșa pe urmele tale. Scribul. Cronicarul. Narratorul. Suntem buni și noi de ceva. Ce s-ar face istoria fără tagma asta? Ce-ar mai fi rămas de Alexandru Macedon fără unul ca mine, care să noteze, să comenteze, să înregistreze și să povestească tot ce s-a întâmplat? De Cezar, de Hanibal, de Ahile, de alfabetul Gingis-han, de Napoleon? Azi eu sunt al tău. Desigur că aș fi preferat un cardinal. Pe Mazarine. Pe Richelieu. Pe Papa Borgia cu Lucreția, fiică și amantă. Pe Rasputin... Călugăr rătăcitor. Epuizat. Expiat. Cu capul spart. Te aștept. Te duc. Te aduc. Te povestesc. Ajutorul. Însoțitorul. Scribul. Narratorul. Sluga, seniore... Acesta este datul. În ultimele clipe, tot trecutul. Amintiri. Adevărate. Înșelate. Presupuse. Petrecute. Citite. Din cărți. Din filme. Ale tale. Ale altora. Amestecate. Încălcite. Suprapuse. Ancestrale... Ce vezi? Ce te înfricoșează? Cerberul cu trei capete? Luntrașul cu barca legănată pe valuri? Harpa? Ghionoaia? Lupul? Balaurul? Fiecarui trecător prin astă lume i se oferă șansa de limpezire. Nu poți, te ajut. La nevoie, te TRĂIESC eu! Asta o fac de mult! Blestemul meu de narator. Îi trăiesc pe alții în loc să mă trăiesc pe mine. Hector și Ahile s-au luptat în mine. David și Goliat. Solomon și regina din Saba. Da, se poate și juca: "Madame Bovary sunt eu!" Anna Karenina. Vittoria Lipan. Anca. Domnița Raluca. Doamna Chiajna. Sus, părinte! Copăcel-copăcel! Hai, încetine! Să începem cu începutul! Din leagăn la mormânt. Călugărul din vechiul schit... A venit pe lume cât se poate de normal. Cupola cerului în creștetul capului. S-a născut cu căiță? Pentru veșnicie? Cine știe? Miroase a veșnicie? Fetele împăratului... Toate trei... Desfătare... Valea plângerii... (Șapte văi și-o vale adâncă/Și-aici lupii mă mânăncă...)

Călugărul. Călugărul din vechiul schit care de sculament s-a-mbolnăvit... Șancru. Sifilis. Primar. Pe organ. Secundar. Sânge otrăvit. Terțiar. Creier îmbăcșit. A venit pe lume normal. La el în casă. Cum moașă de mahala. Într-un târg prăfuit. Unde se spunea că nu se întâmplă nimic. Băiat. Înzestrat cu tot ce-i trebuie ca să ajungă bărbat. Ceva mai mititel. Mai mărunțel. Nu suntem toți la fel... Dar nu s-ar fi băgat de seamă dacă, pe la zece ani, nu s-ar fi oprit din creștere. Niciun centimetru în plus. Toți colegii l-au depășit. Și în cruzimea lor inocentă au făcut din el mascota de care să-și bată joc. Stărpitură. Pocitanie. Rușinea familiei. A clasei. A uliței. A mahalalei. Complexat. Derutat. Pitic. "În ibrice". În buzunar. În tabachere. În găoace. În lulea. În cafea... Handicapat. Copil îmbătrânit. Ce va fi văzut? Ce-l va fi înspăimântat? Coșmar? În vis? Treaz? Accident absurd? Mutație genetică? Atavism? Mecanism biologic dereglat? Hormoni în dificultate? Păpușă lor. Sar peste el. Îi fac caricatura cu cretă pe tablă. Băiatul tăcea. Suferea. Dacă sărea la bătaie, el era cel tăvălit. Atunci L-a descoperit el pe Hristos. "Lăsați copiii să vină la mine!" Vindecase leproși. Orbul. Ologul. "Ia-ți patul tău și umblă!"

Posedați. Scotea diavolul din ei. Viitorul călugăr îngenunchea la icoana Lui. Îi săruta picioarele. "Eu sunt mic, tu fă-mă mare/Eu sunt slab, tu fă-mă tare!"...

Minunea s-a întâmplat în anii de liceu. Rugăciuni. Maslu. Descânțece. Vrăji. Zeamă de ierburi. Inimă de șarpe. Pipotă de vultur. Ungchie de urs. Solz de sturion. Laur. Mătrăgună. Injecții. Perfuzii. Vitamine. Calciu. Omega 3. Hormoni de creștere. Suplimente. Stimulente... A început să se deșire. Și-a întrecut colegii în înălțime. În grosime. În greutate. Și ceva în plus: ca o compensație! Biceps și pectorali ca ceafa de taur. Și, drace, ceva prea mare... Însă nu făcea un caz din asta. Mușchii, da, îi folosea: haltere, sală de antrenament, gimnastică, arte marțiale... Restul era lăsat în admirație... Tot fluxul energetic mergea în creier. Părinți, frați, bunici, vecini, profesori, colegi, toți știau că este cel cu mintea cea mai isteasă și cea mai ascuțită. Scria despre el și prin ziare. Avea premii în concursuri internaționale. Dar îl aștepta întâmplarea fatală... Student. La Teologie. Când nu mai era la modă această facultate. Nu din întâmplare. Singurul student din serie absolut convins. Credea în miracole. Văzuse minunea cu ochii lui. Șef de promoție. Loc asigurat: asistent la catedra de Istoria religiilor. Chef de bun rămas. Primul la care participa. Restaurant select. Pentru diplomați. Pentru delegați de peste hotare. Miniștri și parlamentari. Separeuri. Orchestră vestită. Animatoare. Scări care duceau la etajul cu cabine speciale. Masaj total, cu finalizare... Amețit. Împleticit. Îl duc două fete, aproape despuiate, la braț. (Cu două nu te plouă). Două, trei, câte vrei... Bani să ai... Și argument... Mare și tare... Așa e moda actuală... Liniște. Un zumzet de-abia priceput, ca într-un stup. Lumea se desfășoară...

Deodată un țipăt de femeie. Înjunghiată. Despăcată. Însângerată... Crimă în hotel? Tot personalul, pompierul, recepționarul, ofițerul sub acoperire, aleargă la etaj. O ușă se deschide brusc. Studentul eminent este aruncat pe coridor în pielea goală. "Nenorocitele, du-te la iepe dacă ești armăsar! La catărce, la măgărițe, la cămile..."

Chiar a fost ziua lui nenorocită. Dușmanii profesorului de Istoria religiilor nu l-au mai acceptat în facultate pe omul anormal. Cine să îndrăznească să-l susțină fără să intre la bănuială? Și a avut destul timp să afle că nicio femeie nu poate să-i reziste fără să se betegească. Nu era singurul exemplar în istoria dâmbovițeană. Dar celălalt mascul cu acest handicap a fost chiar regele. Și camarila lui, cu tot aparatul, îi găsise până la urmă o doamnă care să-i facă față. Dar el nu era decât un fost student la Teologie. Un timp a descărcat vagoane în gară. A fost și hamal de peron. Zugrav. Parchetar. Până s-a hotărât să-și ia hamul și praștia și să-și caute o biserică. Dar ca să poată să fie preoțit trebuia să fie căsătorit. Până la urmă s-a găsit un preot bătrân care să iasă la pensie și să-i cedeze biserica, dar și să-și mărite fata care cam rămăsese de căruță.

Nuntă mare. Lume multă. În văgăună. În fundătură. Într-un loc aruncat de Dumnezeu unde a dus mutu iapa și țiganul cărlanul. Unde și-a înțărcat Sfântul Sisoe copiii. Mireasa, boită, sulemenită. Și țiganul cu vioara: "Fir-ai al dracului de naș/Cu cine mă cununași/Cu urăta satului/Cu propteaua gardului!" Bătrânul socru' mare încearcă să-i astupe gura cu blesteme. Fratele miresei îi frânge arcușul pe genunchi ca pe o surcea. Dar mai e țiganul cu țambalul: "Azi noapte nu m-a mâncat/C-am dormit cu barda sub cap/Dar la noapte tot mă mânăncă/Of, Leano, of..." Petrecerea continuă cu un patefon. Mirii se retrag în camera nupțială. Dimineața, la ciorba de potroace, se joacă în horă cămașa miresei. Blească de sânge. De parcă ar fi fost înjunghiată o scroafă. Sânge adevărat, nu boia de ouă roșii... Moșii o miroseau pe sub mustață și sunt gata să jure că e sânge de femeie. Babele își pun ochelarii și sunt de aceeași părere. Toate bune. Numai că mireasa merge deșelată ca o rață betegă.

Azi eu sunt al tău. Desigur că aș fi preferat un cardinal. Pe Mazarine. Pe Richelieu. Pe Papa Borgia cu Lucreția, fiică și amantă. Pe Rasputin... Călugăr rătăcitor. Epuizat. Expiat. Cu capul spart. Te aștept. Te duc. Te aduc. Te povestesc. Ajutorul. Însoțitorul. Scribul. Narratorul. Sluga, seniore... Acesta este datul. În ultimele clipe, tot trecutul. Amintiri. Adevărate. Înșelate. Presupuse. Petrecute. Citite. Din cărți. Din filme. Ale tale. Ale altora.

Numele ducelui român G E L U

Cum constată Paul Lazăr Tonciulescu, Anonymus folosește, în cronică sa **Faptele ungarilor**, „numai de două ori forma **Gelu**, dar de 10 ori forma **Gelou** și o dată **Geleou**. Prin urmare, corect trebuie spus **Gelou**, care se păstrează și azi sub forma **Gilău**, deal în țara lui **Gelou**. Este posibil ca forma inițială să fi fost latinul **Iulius**” (**Cronica**, 53).

Cronica lui Anonymus vorbește despre **Gelu** în capitolele XXIV, XXV, XXVII. Mai întâi spune că Tuhutum aflase de la locuitorii despre „bunătața pământului foarte păduros, unde un oarecare blac Gelou deținea stăpânirea” și că Tuhutum „a apucat să râvnească la aceasta” (p. 53). Spionii unguri află că pământul lui Gelu este foarte bogat în aur și sare, că locuitorii sunt slab înarmați, că se numesc blasi, adică români, „că suferă multe vătămări din partea cumanilor și pîcenaților” (= pecenegilor). Cele două armate se întâlnesc la Porțile Meseșului. Gelu este înfrânt și omorât lângă râul Copus (afluent al Someșului). Tonciulescu scrie: „Este posibil ca dealul **Gilău** să amintească locul unde a fost asasinat Gelou” (p. 57, nota 3).

Ducele **Gelu** era român, cum spune Anonymus și cum admit D. Onciul, V. Pârvan, Șt. Pascu și alți istorici. Despre o legătură posibilă între numele **Gelu** și **Gilău** o să vorbim mai jos.

Ca și în alte cazuri de nume atestate în vechi cronică ungurești, (de pildă **Kean / Chean** sau **Cean** a fost confundat cu Khan = han), numele lui **Gelu** a fost confundat cu **Gyulas**, „cea mai înaltă funcțiune judecătorească, împreună cu Korchan” (Pârvan, **Studii**, 49, nota 33).

Sintetizând o seamă de informații, G. Popa-Lisseanu, în **Izvoarele**, vol. XI, p. XLIX, scrie: „Numele **Gelou** ce-l întâlnim la Notarul anonim, ca dux Blachorum, are probabil aceeași etimologie ca și **γυλας** al lui Porphyrogenetus, ca și **Γύλα** al lui Kedrenos, Scylitzes și Zonaras și ca și Gyula al Croniceii pictate și al altor cronici ungurești. **Γυλας** era, la început, numele unei demnități, a doua autoritate după aceea a ducelui, un fel de judecător suprem, după cum ne spune Porphyrogenetus. Mai târziu, el apare ca nume de persoană. Numele **Gelou**, sub această formă, puțin latinesc, pare a fi un nume străin, de origine turco-tătară, al domnului român la venirea ungarilor în Pannonia. Numele se explică prin faptul, credem noi, că românii, în timpul cuceririlor lui Tuhutum, fiind organizați în principat, erau conduși de un domn român ce purta un nume străin și prin faptul că, la un moment dat, puterea armată a țării o reprezentau cumani”.

A existat ipoteza că numele voivodului **Gelu** nu este real, că el a fost creat sub influența numelui **Gyula** (**Gyla**, **Geula**) al unui trib maghiar (vezi Pascu, **Voievodatul**, I, 45, nota 41).

Observăm că s-a petrecut o suprapunere și o confuzie între numele **Giulă / Gelu** și numele funcției numită **Γυλας** despre care vorbește Porphyrogenetus.

J. Melich crede că numele lui **Gelu** (**Gelou**) se poate identifica ușor cu numele topic **Gilău**, magh. **Gyalú** (citit **Gyolou**, **Gyalou**, **Dalou**, **Gyelou**, **Gyalu**). Ar fi fost derivat din bg. **děl** „Berg” și din rom. deal (sl. **děl**). Mai nou, Melich îl consideră același cu ung. **gyalú** „Hobel”, care are în română formele **gealău**, **gelău**, **gelou**, **gilău**, **ghelău**, **ghileu**, **jalău**, **jilău**, **ghiulău**, **ghiul** (după **DA**). Ar veni dintr-un radical **gyal-** (din sl. **dělati** „hobeln, zimmern”). Întrucât rindeaua nu are rost într-un toponimic, Melich îl consideră nume personal.

Nicolae Drăganu scrie: „Într-adevăr însă pentru a explica pe **Gelou**, **Gilou**, a căror cetire este **D'elou**, **Dilou** trebuie să pornim de la forma slavă nordică **dělov**, **dělov**, **d'illov** < v. bg. **děl** 'mons' (cf. **Дялово**, **Дилово** în Novoselica,

com Ugocea, rut. **D'illov** atestat de Miklosich etc.), fiind vorba de munții Gilăului, unde se mai găsește și astăzi muntele Cetatea, pe care se crede că a fost așezată cetatea lui Gelu. Această formă slavă a putut intra direct în rom. **Gelău**, **Gilău**, **Jilău** < **D'elou**, **D'illov**, nu numai prin intermediar unguresc” (Drăganu, în **Recenzii**, **DR**, VII, 247, și Extras).

Aurel Decei, **Relații**, 84, nota 4, scrie: „Nu se poate susține aici gogomânia lui Melich J.”, care spune că „un astfel de român migrator, rătăcitor, refugiat a fost și [Gelou-Gyelo], care voia să întemeieze o țară cu ajutor bizantin”. Și A. Decei continuă: „Nici o informație nu mai avem asupra acestei mândre figuri de epopee a trecutului nostru, în afară de Anonymus, de unde reiese tocmai contrariul acestei insinuări absolut gratuite și tendențioase a filologului ungur. Un domn (**dominium tenebat**) peste **habitatores**, lucrători la aur și la sare, care are fortăreață, însemnează, pur și simplu ca **era așezat acolo**. Anonymus nu permite mistificarea lui Melich (vezi și p. 85).

Ceea ce i-a atras pe unguri spre Ardeal erau aurul și sarea. Mult mai târziu au înțeles că și alte bogății nu puteau fi neglijate.

Numele românesc **Gheorghe** este grecesc și înseamnă **agricultor**. În unele inscripții latine din sec. al III-lea și al IV-lea apare forma scrisă **Georgius**, dar ne amintim de **Georgicele** lui Virgiliu.

De la numele calendaristic românesc **Gheorghe** s-a ajuns la un număr impresionant de variante, derivate și hipocoristice sau forme cu afereză, ele înseși devenite nume, unele greu de pus în legătură cu baza lor calendaristică. În **DOR**, 65-68, se prezintă o situație destul de completă a numelui-bază și a familiei acestuia în limba română.

Precizăm aici că, în documentele moldovenești (fără a le mai aminti pe cele din Țara Românească și din Transilvania), sunt sute de nume **Gheorghe**, cu variante.

Varianta latinizată a numelui, anume **George**, a fost păstrată în limba română în mai multe forme, între care o mare frecvență are **Giurgiu**. Acesta cunoaște o seamă de variante și derivate, precum **Giurgilă** și **Giurgeală**, **Giurgioana**, și, cu afereză, **Gioană**). De la un **Giurgiu** s-a realizat forma cu afereză **Giuca**, având varianta **Giucă** (**DOR**, 67, col.1). **Giurgiu** a devenit și nume topic; un munte în Vrancea se numește **Giurgiu** (pronunțat **Z'iurziu**); vezi și Ioniță, **Nume**, 31.

De la **Giurgilă** s-a creat forma cu afereză **Giulă** – nume păstrat și în unele toponime (de origine antroponimică) precum: **Giula**, pădure, deal și pârau în județul Gorj; **Giula**, deal în comuna Cernișoara și deal în comuna Stroiești, județul Vâlcea (**DTRO**, vol. 3, p. 130); **Giula**, localitate în județul Cluj.

Documentele moldovenești dintre anii 1384-1625 menționează mai multe nume **Giulă**. Astfel **Giulă** sau **Jula** (**Z'ulă** în pronunție moldovenească), martor în sfatul domnesc al lui Petru Mușat în 1384. În 1411 este amintit un **Giulea** dintr-un sat de pe Șomuz, boier, poate același cu cel de la 1384. Un **Giulea** din Oniceni a fost menționat în 1490. **Giulea Pântece** sau **Julea** (deci **Z'ulea**), boier, frate cu **Oană** care se numea și **Ion Julici**, fiul unui **Julă**, adică **Giulă**, din Horodniceni, menționat în anii 1465-1529. Încă doi **Giulea Pântece** sunt menționați după 1492. Un paharnic, numit în documente **Giula Bătrânul**, din Borăști, este menționat la 1606. Și un altul, tot **Giulea**, în anul 1605. Acesta avea curte la **Giulești** pe Moldova (Gonța, **Persoane**, 247).

De la **Giulă** s-a realizat cu sufixul **-ești** pluralul **Giulești**, nume al mai multor așezări din județele Bihor, Iași, Maramureș, Neamț, Suceava, Vâlcea etc. Reținem și numele topic

Giuluș în Maramureș.

Al. Gonța, în **Persoane**, 248-252, între 1384 și 1625, înregistrează 176 de persoane cu numele **Giurgiu**. La acestea se adaugă un mare număr de nume **Jurcea**, **Jurj**, **Jurja** (Gonța, **ibidem**, p. 373-374). **Iuga Giurgievici**, menționat la 1392, 1393, 1399, a fost jupan în sfatul domnesc și domn al Moldovei. Numele **Giurgievici** însemna „al lui Giurgiu”, așadar avem o atestare indirectă foarte veche a acestui nume (Gonța, **ibidem**, 360).

Variantă a numelui **Giulă / Giula** este **Jula**, și acesta menționat în documente între anii 1384-1625 (vezi Gonța, **ibidem**, 373). Fără îndoială, acest nume se pronunța **Z'ula**.

Al. Gonța, în **Locuri**, 110, înregistrează cinci sate numite **Giulești** și două **Giulinți**, derivate de la **Giulă** cu suf. **-ești** și **-inți** (= **-ești**).

Într-un studiu intitulat **Afereza în limba română**, publicat în Ion Popescu-Sireteanu, **Memoria**, II, p. 7-41, am arătat, cu numeroase exemple din antroponimie, că de la nume de persoane derivate cu sufixe se creează forme cu sunetele de până la accent eliminate. Astfel de la **Gheorghită** se creează **Ghiță**, de la **Georgică** se creează **Gică**, iar prin **Georgel**, **Giurgel** se explică numele **Gelu**.

Numele vechi **Gelu** (scris și **Gelou** de către Anonymus) este o formă cu afereză de la **Giurgelu**, acesta ca derivat al lui **Giurgiu**. Nici o altă explicație nu poate fi susținută cu exemple demne de luat în seamă.

Ducele **Gelu** era român, cum spune chiar cronicarul maghiar, iar numele lui se explică numai prin limba română. Toate celelalte încercări de a-l explica sunt eronate.

Numele topic **Gilău** este un derivat românesc de la numele de persoană **Gilă** (formă cu afereză a lui **Giurgilă**, derivat al lui **Giurgiu**) cu suf. **-ău**.

BIBLIOGRAFIE

Decei, Aurel, **Relații româno-orientale**. Culegere de studii, București, Ed. Șt. Encl., 1978.

DOR = N. A. Constantinescu, **Dicționar onomastic românesc**, București, Ed. Academiei, 1963.

DR = „Dacoromania” - Cluj. Drăganu, Nicolae, **Recenzii**, în **DR**, VII. Și extras.

DTRO, vol. III = Prof. univ. dr. Gheorghe Bolocan (sub redacția), **Dicționarul toponimic al României**. Oltenia, vol. III, Craiova, Ed. Universitaria, 2002.

Gonța, **Locuri** = Alexandru I. Gonța, **Documente privind istoria României**. A. **Moldova**. Veacurile XIV-XVII (1384-1625). **Indicele numelor de locuri**. Ediție de I. Caproșu, București, Ed. Academiei, 1990.

Gonța, **Persoane** = Alexandru I. Gonța, **Indicele numelor de persoane**. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de I. Caproșu, București, Ed. Academiei, 1995.

Ioniță, **Nume** = Vasile Ioniță, **Nume de locuri din Banat**, Timișoara, Ed. Facla, 1982.

Pascu, Ștefan, **Voievodatul Transilvaniei**, I, Cluj, Ed. Dacia, 1971.

Pârvan, Vasile, **Studii de istorie medievală și modernă**. Ediție îngrijită, note și indici de Lucian Nastasă. Cuvânt înainte și studiu introductiv de Al. Zub, București, Ed. Șt. Encl., 1990.

Popa-Lisseanu, G., **Izvoarele**, vol. XI. **Cronica pictată de la Viena**, București, 1937.

Popescu-Sireteanu, Ion, **Memoria limbii române**, vol. II, Iași, Ed. Bucovina, 1998.

Tonciulescu, Paul Lazăr, **Cronica notarului Anonymus**, București, Ed. Miracol, 1996.

Numele românesc Gheorghe este grecesc și înseamnă agricultor. În unele inscripții latine din sec. al III-lea și al IV-lea apare forma scrisă Georgius, dar ne amintim de Georgicele lui Virgiliu. De la numele calendaristic românesc Gheorghe s-a ajuns la un număr impresionant de variante, derivate și hipocoristice sau forme cu afereză, ele înseși devenite nume, unele greu de pus în legătură cu baza lor calendaristică. În DOR, 65-68, se prezintă o situație destul de completă a numelui-bază și a familiei acestuia în limba română.

Sensul cuvintelor. Poveste

Demult, atunci când oamenii au învățat să vorbească, au fost atât de încântați de noua lor putere – căci până atunci strigaseră, mârâiseră, grohăiseră, șoptiseră ce știau că fac puii de animale atunci când se simțeau apărați sau când erau nedumeriți în fața lumii dinafara cuibului, vizuinii, bârlogului, scorburi, cotlonului din grohotiș sau frunziș, deci scheunaseră, chițâiseră, șuieraseră, ciripiseră, sau, pur și simplu, tăcuseră – încât au vrut să păstreze cuvintele pe care le născociau mereu și care păreau să vină ușor și, în același timp, într-o avalanșă. În așa fel încât ei le priveau cu sfială, ca și cum cuvintele ar fi fost părți ale unui cuvânt uriaș – numele lumii ce îi adăpostea, în fond. Dar nu este mereu „la început, cuvântul” pentru fiecare copil ce vine în această lume?

Oricum, oamenii erau așa de încântați încât au început să mângâie cuvintele, să le cânte. Iar cântecul – fiind nu doar melodie, ci și articulare – a arătat că poate înlocui tăcerea: pentru cât de bine se simțeau, pentru prea plinul în fața infinității nedefinite și a limitei de care începeau să devină conștienți.

Dar cântecele zburau, oricât de mult erau repetate. Și atunci oamenii s-au gândit să păstreze fiecare cuvânt, fiecare formă flexionară și fiecare expresie, fiecare proverb, zicătoare, pildă, aforism, remarcă, fabulă și maximă, schemă, formulă matematică, fizică și chimică, fiecare ordine întâmplătoare de cuvinte în fiecare grai ce se contura în diferitele locuri ale Pământului. Cum? Le-au socotit flori și le-au trimis în grădina cuvintelor.

Cu cât mai mult savurau ei cuvintele, cu atât mai multe flori apăreau în grădina ale cărei culori și miresme se schimbau mereu și se involburau într-un mod atât de minunat încât părea că grădina cuvintelor este cea mai de seamă făptuire a oamenilor și ceva mult mai important decât ei înșiși și decât locul în care existau.

Unde era așezată grădina? În jurul Pământului. Dar nu pe un inel vaporos și sclipitor, ci pe n inele: mai târziu, când oamenii au descoperit că Pământul e rotund, ei și-au dat seama că grădina pe care ei o întemeiaseră când erau încă foarte neștiutori și doar intenția le depășea puțința era o sferă: vaporosă, sclipitoare, inefabilă și totuși persistentă, ce le îmbrăca boțul de humă de care erau ei agățați.

Grădina era, deci, mereu deasupra capetelor, tocmai pentru ca oamenii, când prindeau cuvintele și le aruncau, să privească în sus și să-și îndrepte umerii.

Florile erau mereu chemate și mereu îndreptau spre cei ce așteptau talere vaporos și sclipitoare, copiile pistilurilor, staminelor și corolelor ce, oricât de multe, nu făceau decât să întărească nuanțele florilor și să mărească grădina de cuvinte. Căci florile primeau mereu vești despre soarta cuvintelor pe care le emanaseră: odată ce ajungeau la destinatari, din mințile și gurile acestora se întorceau la flori scânteile primirii.

Oamenii erau ca niște copii, deci greșeau. Și cuvintele greșite își aveau locul în grădină, și nici un cuvânt frumos, nici o sentință filosofică nu le disprețuiau sau nu le alungau în vreun colț dosnic. Doar cuvintele folosite pentru a minți, a înșela, a ucide – și chiar dacă în ele însele erau frumoase – se topeau de îndată ce primeau mesajul că au fost înșelate, că oamenii le-au înnegrit. De fapt nu se topeau, nu se năruiau: florile ardeau și dispăreau. Cenușa lor nu îmbogățea humusul grădinii. Ci fumul alb se prefira spre oameni ca un ultim semn de rugă: „opriți-vă, căci altfel ne pierdeți!”

Grădina întreagă plângea atunci când florile rănite își dădeau foc: dar dispariția acestora era repede acoperită de catifeaua vălurită a noi și noi flori. Noi și noi cuvinte create de oameni, noi și noi comori păstrate în grădină.

Grădina le păzea. Era singura lor apărare. Chiar de aceea, actul lor de credință era auto-aprinderea: atunci când, devenite negre în urma refolosirii lor mincinoase și asatine, ar fi contaminat strălucirea pestriță a celorlalte flori.

Dar grădina îi apăra și pe oameni: căci florile își trimiteau undele tuturor și le mișcau mintea în pofida oricărui opreliști ale puternicilor momentului.

Oamenii au aflat târziu despre grădină. Dar și atunci au continuat să folosească mincinos cuvintele. Ei sufereau, iar florile se dădeau focului. Nu toți oamenii, nu toate florile. Problema e că, oricât de mulți oameni mlădiau cuvintele în așa fel încât să nu le altereze sensul, oricâți le savurau dreptatea, totuși nu reușeau să ocolească jignirea și suferința produsă de deturmarea cuvintelor de către unii. Aceștia erau cei care impuneau regulile: inclusiv ca sensul cuvintelor să fie inversat. Iar pentru că vorbele microase despre pace însemnau și mai mult război (Orwell), ceilalți oameni au reușit din ce în ce mai greu să îndepărteze de ei sângele și întunericul care-i năpădeau. Urâciunea de jos nu mai lăsa fumul de avertisment al florilor. Puterile forțaseră închiderea minților și plecarea capetelor. Și, nepermis, fumul a început să le taie oamenilor respirația. Dar, inerent, tuturor.

Între timp, cercetătorii insistaseră asupra grădinii: cât e de frumoasă, cât e de departe, cât e de necesară. Iar unii visători au vrut să o apropie. Oamenii nu au respins, firește, acest vis. Totul e că nu știau cum să-l realizeze. Deoarece ei nu vedeau niciodată copiile florilor – li se părea că vorbele ies doar din fiecare dintre ei, și că folosirea cuvintelor e ușoară și poate fi oricum – ci numai fumul florilor arzând, credeau nu doar că nu e nici un pericol dacă mânjesc cuvintele mințind și mințindu-le, asasinând și asasinându-le, ci chiar că nu pot avea singura lor legătură cu grădina decât mințind: din moment ce doar așa vedeau fumul venind dinspre grădină.

Bun, dar cum mergi pe firul fumului înapoi, la flori? Oho, au fost multe dezbateri, multe „foiletoane” – spunea Hermann Hesse în perioada de glorie a presei tipărite – multe talk show-uri, spunem noi azi la ceea ce este cea mai banală formă de confiscare a vox populii, care, mai mult sau mai puțin aparent, au întors pe toate fețele modalitățile de a ajunge la mai puțină suferință. Dar cuvintele au fost, în continuare răsucite strâmb: atât de mult, încât părea că oamenii uitaseră dreapta lor folosire. Iar florile mureau în ritm accelerat, oricât sperau ele că fumul alb îi va trezi pe oameni.

Și atunci grădina s-a supărat. De fapt, grădina era doar o față a Pământului, depinzând de cealaltă față. Iar dacă florile au văzut că oamenilor nu le mai pasă de cuvinte, pentru că nu mai venerează luciul sensurilor drepte și memoria acestora și nici nu se mai opresc în fața urmărilor rele, s-au hotărât să se retragă. Au încetat să trimită semnale și s-au ofilit. Au intrat încet în solul pufos al lumii dincolo de lume, iar acesta a devenit mai greu, mai opac și s-a integrat, pur și simplu, în Pământul obișnuit. Oamenii au rămas doar cu acesta – de care, la fel, părea să nu le mai pese și – care îi îmbolea numai să ia ceea ce cuvintele de dinainte construiseră.

Nici o umbră de modele ideale și de iluzii nu îi mai apăra pe oameni. Și părea că nici cuvintele nu le mai sunt pavază – din moment ce sensul lor dominant, împotriva căruia nu mai puteau să se opună, le aducea minciună, jignire, deznădejde și moarte înainte de vreme –. Încetul cu încetul uităra înțelesul dreptății, al curajului lucid, al iubirii dezinteresate și al logicii concrete. Părea că nu mai au nevoie de flori, și nici de prea multe cuvinte: distracțiile celor mai mulți – date tocmai de cei care stăpâneau substituția adevărului cu minciuna și hoția – constau mai degrabă în imagini și în precare expresii standard. Viața lor – o continuă zbatere pentru îndeplinirea nevoilor elementare – le opra atenția cercetătoare și scrutarea înaltului. Li se dădea, desigur, drept înlocuitor al grădinii, surrogatul de cuvânt: „Cuvântul” abstract și gol ce nu le descovoia umerii.

Care poate să fie sfârșitul poveștii? Micile animăluțe din vechime nu au devenit niciodată oameni cu ajutorul unui singur cuvânt, ci numai cu ajutorul grădinii de cuvinte. Și niciodată omul nu se poate salva de unul singur. Salvarea înseamnă ca jignirea, resemnarea și suferința tuturor să fie înlocuite de demnitatea, avântul și viața lor plină de sens. Grădina omului este întreaga societate, și numai împreună poate să crească, din nou, flori.

Povestiri
aproape fantastice

Neliniștita Ofelia

Tâmplarii terminaseră. Nu au refuzat primul pahar cu țuică, apoi gustarea, al doilea pahar, al treilea. Unul dintre ei a început să cânte, colegul lui s-a împiedicat de prag, și-a julit nasul borbănat. Au plecat împleticindu-se, lălăind, amestecau cântecul cu înjurături porcoase.

Rămas singur, s-a întrebat cum de a ales pentru tapet culoarea asta ciudată, galben - verzui, cum de se oprise la ea. Își plimba privirea prin cameră, buzele murmurau în surdină cuvinte de greșală și uitare, când a văzut că a treia treaptă de la scara interioară, lipsea. O neglijență a tâmplarilor. Ar fi putut să iasă după ei, după cum plecaseră nu puteau ajunge prea departe. L-a oprit mirosul de mlaștină venit nu știa de unde, inundase camera. Se încolăceau vâlătuci de ceață, „au lăsat ferestrele deschise pe undeva”, se trânti o ușă, se crăpă puțin cea de la intrare... Ajuns la ușă, o închise, apoi o zăvorî. Simțea că în cameră mai era cineva. Temător trase cu coada ochiului.

În cămașă de noapte, la etaj, cu părul lung și blond, încălțit, amestecat cu

iarba bălților, Ofelia se pregătea să coboare scara.

Frigul fricii îi cuprinse trupul cu un tremurat mărunț la început, care deveni spasmotic. Nu putea să fugă, picioarele nu-l mai ascultau.

Prima treaptă... Se chirci neputincios pe podea, nu-și putea dezlipi ochii de la strigoii alb care odată...

A doua... Ofelia își întinse spre el brațele scheletice.

Nu mai putea suporta. Își cuprinse cu mâinile capul care îi uruia. Închise ochii resemnat. Fie ce-o fi! Un țipăt disperat se sparse de pereții camerei, tulbură liniștea apăsătoare.

Îndrăzni să deschidă ochii. Ofelia călcase în golul făcut de lipsa celei de a treia trepte și se prăbușise în mlaștina născută la picioarele scării.

Apa măloasă o înghiți flămândă.